

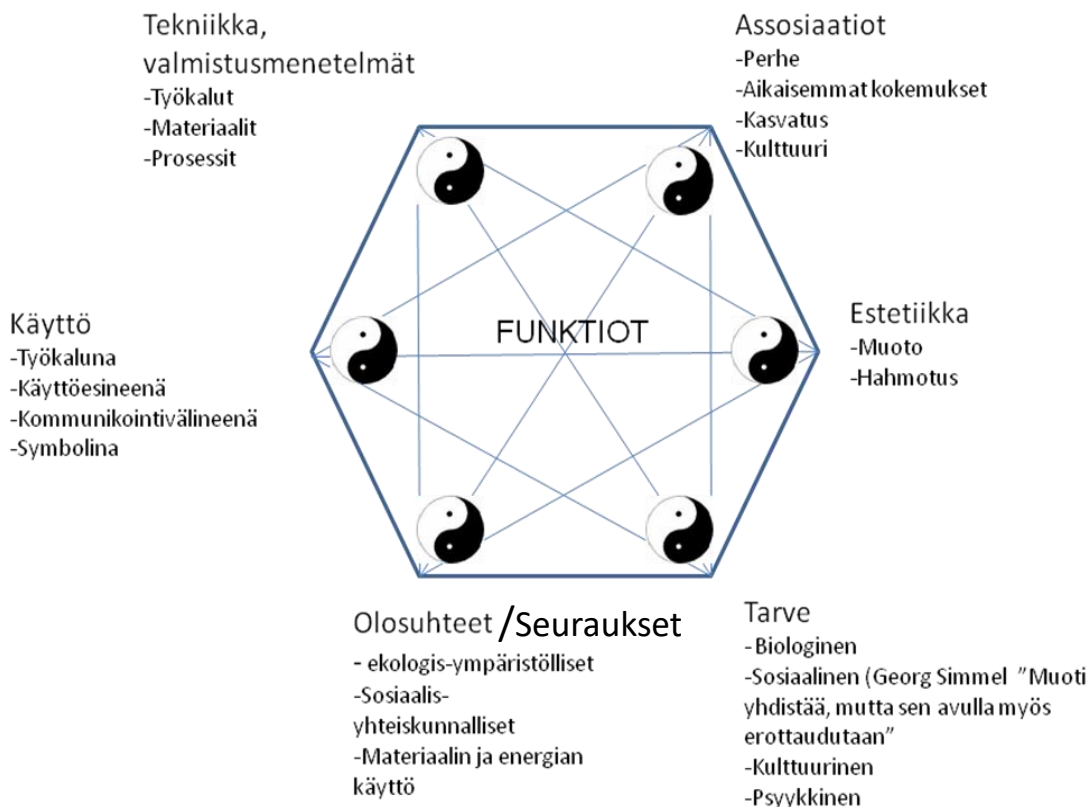
Papanekin funktioanalyysi

Sinikka Ruohonen, KT

Viktor Papanek (1923–1998) oli muotoilija, insinööri ja tutkija, joka oli aikaansa edellä painottaessaan jo 1960-luvun lopulla tarvetta ottaa suunnittelussa huomioon ekologisuus. Tätä näkökulmaa ei vielä tuolloin otettu kovin vakavasti, olihan muovituotteiden maailmanvalloitus juuri alkanut.

Kirjassaan *Turhaa vai tarpeellista* Papanek asettaa keskeisen muotoilijan tutkimuskysymyksen: ”toimiiko se”. Sillä hän osoittaa, että kauneus ja käytännöllisyys kulkevat käsi kädessä, eikä tuotteesta koskaan pidä arvioida vain pintaa. Papanekin funktioanalyttinen malli toimii suunnittelijan teoreettisena työkaluna esimerkiksi

- 1) uutta tuotetta suunniteltaessa,
- 2) nykyisiä tuotteita arvioitaessa ja paranneltaessa,
- 3) suunnittelun välivaiheita, luonnoksia ja protomalleja arvioitaessa sekä
- 4) mainos- ja markkinointimateriaalin arvioinnissa.

Papanekin funktiokokonaisuus (Papanekin 1995 mukaan Anttila 1992, 146–170 sekä Ruohonen 2021)

Kuvion kuusi kulmaa muodostavat funktionaalisen kokonaisuuden. Kuvio osoittaa, mistä näkökulmista kohdetta tulee tarkastella, jotta se täyttää hyvän tuotteen laatuksiteerit. Mitään kuudesta näkökulmasta ei saa jättää analyysistä pois.

- KÄYTTÖ kertoo, mihin tarkoitukseen tuote on suunniteltu.

- TEKNIikka kertoo VALMISTUSMENETELMISTÄ, joilla tuote on saatu aikaan. Siihen sisältyvät työkalut, materiaalit ja prosessit. Ne kaikki jättävät omat jälkensä tuotteeseen. Jos jokin menetelmän osa vaihdetaan toiseen, myös tuote muuttuu.
- ASSOSIAATIOT ovat mielikuvia, joita tuote herättää. Ne ovat eri ihmisillä erilaisia. Suunnittelija voi ladata tuotteeseen omat assosiaationsa, mutta ei ole sanottua, että kuluttaja tulkitsee ne samalla tavalla. Tuotteen herättämiin assosiaatioihin vaikuttavat ihmisen aiemmat kokemukset: kasvuympäristö, perhe, koulutus ja kulttuuri, jossa hän on elänyt. Tuotteen herättämiä mielikuvia kannattaa kysyä kuluttajilta suunnitteluvaiheessa, koska niillä on suuri merkitys siihen, hankitaanko tuote.
- ESTETIIKKA tarkoittaa muotojen ja värien harmonista kokonaisuutta, sitä miten kuluttaja hahmottaa tuotteen.
- TARVE. Tuote tyydyttää ihmisen yleistä biologista perustarvetta selviytyä, ja sillä on myös ylemmän tason tarpeita kiihottava vaikutus. Tuotteen avulla haetaan yhteenkuuluvuutta, mutta toisaalta sen avulla erottaudutaan niistä, joihin ei haluta kuulua. Se kiinnittää meidät kulttuuriin. Psykkisesti se tuottaa mielihyvää ja vetoaa kaikkein korkeimpaan, itsensä toteuttamisen tarpeeseen (vrt. Maslowin tarvehierarkia).
- OLOSUHTEET ja SEURAUKSET. Papanek käytti ensimmäisessä teoksessaan *Design for the Real World: Human Ecology and Social Change* (1971) sanaa TELESIS, mutta hän vaihtoi sen kirjassaan *The Green Imperative* (1995) muotoon CONSEQUENSES. Käsitteellä hän tarkoittaa yhtäältä olosuhteita ja kulttuurista kontekstia, joissa tuote on syntynyt, toisaalta seurauksia, joita sen valmistus ja käyttö aiheuttavat luonnolle, ympäristölle ja kulttuurille.

Ying–jan-kuviot ilmentävät sitä, että kaikilla asioilla on kaksi eri vastakkaista puolta: hyvä/paha, kova/pehmeä, maskuliininen/ feminiininen jne. Malli antaa edellä mainittujen kuuden funktion lisäksi uusia näkökulmia, jos mietitään jokaista kohtaa erilaisten vastakohtien kautta.

Jos valitset menetelmäksesi Papanekin funktioanalyysin, perehdy johonkin näistä teoksista:

Anttila, Pirkko. 1992. *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Helsinki: WSOY.

Papanek, Victor. 1973. *Turhaa vai tarpeellista*. Helsinki: Kirjayhtymä. (Alkuteos: *Design for the Real World: Human Ecology and Social Change* 1971).

Papanek, Victor & Hennessey, Jim. 1973. *Nomadic furniture: how to build and where to buy lightweight furniture that folds, collapses, stacks, knocks-down, inflates or can be thrown away and re-cycled*. New York: Pantheon Books.

Papanek, Victor & Hennessey, Jim 1974. *Nomadic Furniture 2*. New York: Pantheon Books.

Papanek, Victor & Hennessey, Jim 1977. *How things don't work*. New York: Pantheon Books.

Papanek, Victor 1983. *Design for Human Scale*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Papanek, Victor 1995. *The Green Imperative: Natural Design for the Real World*. New York: Thames and Hudson.

Ruohonen, Sinikka 2009. Design-alan ihminen merkitysten tuottajana. Teoksessa *Luova työ tutkimuksen kohteena. Avauksia design-alojen metodologiaan*. Toim. Leena Mäkelä-Marttinen. Kotka: Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Oppimateriaali. Nro 23. 2009, s. 131–144.

LÖYTYY <http://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/papanekin-funktioanalyysi/>